

Міністерство освіти і науки України
Національний технічний університет
«Дніпровська політехніка»

Кафедра публічного права

«ЗАТВЕРДЖЕНО»
завідувач кафедри
Школа С.М. _____
« ____ » _____ 2023 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«Проблеми виконання рішень та застосування практики Європейського
суду з прав людини»

Галузь знань	81 Право
Спеціальність	081 Право
Освітній рівень.....	магістр
Освітньо-професійна програма	Право
Статус	Обов'язкова
Загальний обсяг	4 кредити ЄКТС (120 годин)
Форма підсумкового контролю	іспит
Термін викладання	1-й семестр
Мова викладання	українська

Викладач: Касапоглу С.О.

Пролонговано: на 20 __/20__ н.р. _____ (_____) «__» 20__ р.
(підпис, ПІБ, дата)

на 20 __/20__ н.р. _____ (_____) «__» 20__ р.
(підпис, ПІБ, дата)

Дніпро
НТУ «ДП»
2023

Робоча програма навчальної дисципліни «Проблеми виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини» для магістрів спеціальності 081 Право / Нац. техн. ун-т. «Дніпровська політехніка», кафедра публічного права – Д. : НТУ «ДП», 2023. – 15 с.

Розробник – Касапоглу С.О.

Робоча програма регламентує:

- мету дисципліни;
- дисциплінарні результати навчання, сформовані на основі трансформації очікуваних результатів навчання освітньої програми;
- базові дисципліни;
- обсяг і розподіл за формами організації освітнього процесу та видами навчальних занять;
- програму дисципліни (тематичний план за видами навчальних занять);
- алгоритм оцінювання рівня досягнення дисциплінарних результатів навчання (шкали, засоби, процедури та критерії оцінювання);
- інструменти, обладнання та програмне забезпечення;
- рекомендовані джерела інформації.

Робоча програма призначена для реалізації компетентнісного підходу під час планування освітнього процесу, викладання дисципліни, підготовки студентів до контрольних заходів, контролю провадження освітньої діяльності, внутрішнього та зовнішнього контролю забезпечення якості вищої освіти, акредитації освітніх програм у межах спеціальності.

Погоджено рішенням науково-методичної комісії спеціальності 081 «Право» (протокол №__від__20__р.).

ЗМІСТ

1 МЕТА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ	4
2 ОЧІКУВАНІ ДИСЦИПЛІНАРНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ.....	4
3 БАЗОВІ ДИСЦИПЛІНИ.....	4
4 ОБСЯГ І РОЗПОДІЛ ЗА ФОРМАМИ ОРГАНІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ ТА ВИДАМИ НАВЧАЛЬНИХ ЗАНЯТЬ	4
5 ПРОГРАМА ДИСЦИПЛІНИ ЗА ВИДАМИ НАВЧАЛЬНИХ ЗАНЯТЬ.....	5
6 ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ.....	5
6.1 Шкали	6
6.2 Засоби та процедури.....	6
6.3 Критерії.....	7
7 ІНСТРУМЕНТИ, ОБЛАДНАННЯ ТА ПРОГРАМНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ	10
8 РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ.....	10

1 МЕТА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

В освітньо-професійній програмі Національного технічного університету «Дніпровська політехніка» спеціальності 081 «Право» здійснено розподіл програмних результатів навчання (ПРН) за організаційними формами освітнього процесу. Зокрема, до вибіркової дисципліни «Проблеми виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини» віднесено такі результати навчання:

BP _{1.1}	Критично осмислювати проблеми у навчанні та/або професійній діяльності, а також шляхи їх вирішення, серед іншого й на межі предметних галузей
BP _{1.2}	Оцінювати та реалізовувати результати наукових досліджень у сфері права в професійній діяльності з використанням сучасних методів науки, інформаційних та інноваційних технологій
BP _{1.5}	Приймати юридично значущі рішення та забезпечувати їх реалізацію у певних сферах відносин

Мета дисципліни – формування у студентів відповідних дисциплінарних компетентностей, які в свою чергу впливають на формування професійних компетентностей необхідних для розуміння природи і функцій права, змісту його основних правових інститутів, застосування права, а також меж правового регулювання різних суспільних відносин.

Реалізація мети вимагає трансформації програмних результатів навчання в дисциплінарні та адекватний відбір змісту навчальної дисципліни.

2 ОЧІКУВАНІ ДИСЦИПЛІНАРНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Шифр ПРН	Дисциплінарні результати навчання (ДРН)	
	шифр ДРН	зміст
BP _{1.1}	BP _{1.1}	Критично осмислювати проблеми у навчанні та/або професійній діяльності, а також шляхи їх вирішення, серед іншого й на межі предметних галузей
BP _{1.2}	BP _{1.2}	Оцінювати та реалізовувати результати наукових досліджень у сфері права в професійній діяльності з використанням сучасних методів науки, інформаційних та інноваційних технологій
BP _{1.5}	BP _{1.5}	Приймати юридично значущі рішення та забезпечувати їх реалізацію у певних сферах відносин

3 БАЗОВІ ДИСЦИПЛІНИ

Назва дисципліни	Здобуті результати навчання
Кримінальне право	Використовувати одержані знання у вирішенні професіональних питань
	Проводити збір і інтегрований аналіз матеріалів з різних джерел
Кримінальний процес	Формулювати власні обґрунтовані судження на основі аналізу відомої проблеми
	Давати короткий висновок щодо окремих проблем з достатньою обґрунтованістю

4 ОБСЯГ І РОЗПОДІЛ ЗА ФОРМАМИ ОРГАНІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ ТА ВИДАМИ НАВЧАЛЬНИХ ЗАНЯТЬ

Вид навчальних занять	Обсяг, години	Розподіл за формами навчання, години					
		денна		вечірня		заочна	
		аудиторні заняття	самостійна робота	аудиторні заняття	самостійна робота	аудиторні заняття	самостійна робота
лекційні	80	26	54			14	66
практичні	40	13	27			6	34
лабораторні	-	-	-	-	-	-	-
семінари	-	-	-	-	-	-	-
РАЗОМ	120	39	81			20	100

5 ПРОГРАМА ДИСЦИПЛІНИ ЗА ВИДАМИ НАВЧАЛЬНИХ ЗАНЯТЬ

Шифри ДРН	Види та тематика навчальних занять	Обсяг складових, години
	ЛЕКЦІЇ	80
ВР _{1.1}	Тема 1. Юридична природа та характер рішень Європейського Суду з Прав Людини	8
ВР _{1.5}	Тема 2. Процесуальний порядок підготовки та звернення зі скаргою до ЄСПЛ з питань порушення та недотримання норм кримінального процесуального права України	8
ВР _{1.5}	Тема 3. Загальні гарантії дотримання прав під час кримінального провадження, які захищені в статтях міжнародних актів	10
ВР _{1.5}	Тема 4. Правові позиції ЄСПЛ щодо загальних аспектів кримінального провадження	10
ВР _{1.5}	Тема 5. Правові позиції ЄСПЛ щодо фізичної недоторканості під час здійснення кримінального провадження	8
ВР _{1.5}	Тема 6. Правові позиції ЄСПЛ щодо правової допомоги адвоката у кримінальному провадженні	8
ВР _{1.5}	Тема 7. Правові позиції ЄСПЛ щодо недоторканості житла у кримінальному провадженні	8
ВР _{1.5}	Тема 8. Правові позиції ЄСПЛ щодо дотримання принципів диспозитивності та рівності сторін	10
ВР _{1.5}	Тема 9. Правові позиції ЄСПЛ з питань забезпечення права на суд та апеляційний і касаційний перегляд вироків суду	10
	ПРАКТИЧНІ ЗАНЯТТЯ	40
ВР _{1.1}	Тема 1. Юридична природа та характер рішень Європейського Суду з Прав Людини	4
ВР _{1.5}	Тема 2. Процесуальний порядок підготовки та звернення зі скаргою до ЄСПЛ з питань порушення та недотримання норм кримінального процесуального права України	6
ВР _{1.5}	Тема 3. Загальні гарантії дотримання прав під час кримінального провадження, які захищені в статтях міжнародних актів	6
ВР _{1.5}	Тема 4. Правові позиції ЄСПЛ щодо загальних аспектів кримінального провадження	6
ВР _{1.5}	Тема 5. Правові позиції ЄСПЛ щодо фізичної недоторканості під час здійснення кримінального провадження	4
ВР _{1.5}	Тема 6. Правові позиції ЄСПЛ щодо недоторканості житла у	4

	кримінальному провадженні	
ВР _{1.5}	Тема 7. Правові позиції ЄСПЛ щодо дотримання принципів диспозитивності та рівності сторін	4
ВР _{1.5}	Тема 8. Правові позиції ЄСПЛ з питань забезпечення права на суд та апеляційний і касаційний перегляд вироків суду	6
РАЗОМ		120

6 ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Сертифікація досягнень студентів здійснюється за допомогою прозорих процедур, що ґрунтуються на об'єктивних критеріях відповідно до «Положення про оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти».

Досягнутий рівень компетентностей відносно очікуваних, що ідентифікований під час контрольних заходів, відображає реальний результат навчання студента за дисципліною.

6.1 Шкали

Оцінювання навчальних досягнень студентів НТУ «ДП» здійснюється за рейтинговою (100-бальною) та інституційною шкалами. Остання необхідна (за офіційною відсутністю національної шкали) для конвертації (переведення) оцінок мобільних студентів.

Шкали оцінювання навчальних досягнень студентів НТУ «ДП»

Рейтингова	Інституційна
90...100	відмінно / Excellent
74...89	добре / Good
60...73	задовільно / Satisfactory
0...59	незадовільно / Fail

Кредити навчальної дисципліни зараховується, якщо студент отримав підсумкову оцінку не менше 60-ти балів. Нижча оцінка вважається академічною заборгованістю, що підлягає ліквідації.

6.2 Засоби та процедури

Зміст засобів діагностики спрямовано на контроль рівня сформованості знань, умінь, комунікації, автономності та відповідальності студента за вимогами НРК до 7-го кваліфікаційного рівня під час демонстрації регламентованих робочою програмою результатів навчання.

Студент на контрольних заходах має виконувати завдання, орієнтовані виключно на демонстрацію дисциплінарних результатів навчання (розділ 2).

Засоби діагностики, що надаються студентам на контрольних заходах у вигляді завдань для поточного та підсумкового контролю, формуються шляхом конкретизації вихідних даних та способу демонстрації дисциплінарних результатів навчання.

Засоби діагностики (контрольні завдання) для поточного та підсумкового контролю дисципліни затверджуються кафедрою.

Види засобів діагностики та процедур оцінювання для поточного та підсумкового контролю дисципліни подано нижче.

Засоби діагностики та процедури оцінювання

ПОТОЧНИЙ КОНТРОЛЬ			ПІДСУМКОВИЙ КОНТРОЛЬ	
навчальне заняття	засоби діагностики	процедури	засоби діагностики	процедури
лекції	контрольні завдання за кожною темою	тестування	контрольна робота (тестування)	визначення середньозваженого результату поточних контролів; виконання тестових завдань
практичні	контрольні завдання за кожною темою	виконання завдань під час практичних занять		
	або індивідуальне завдання	тестування		

Під час поточного контролю лекційні заняття оцінюються шляхом визначення якості виконання контрольних конкретизованих завдань. Практичні заняття оцінюються якістю виконання контрольного або індивідуального завдання.

Якщо зміст певного виду занять підпорядковано декільком дескрипторам, то інтегральне значення оцінки може визначатися з урахуванням вагових коефіцієнтів, що встановлюються викладачем.

За наявності рівня результатів поточних контролів з усіх видів навчальних занять не менше 60 балів, підсумковий контроль здійснюється без участі студента шляхом визначення середньозваженого значення поточних оцінок.

Незалежно від результатів поточного контролю кожен студент під час заліку має право виконувати контрольну роботу, яка містить завдання, що охоплюють ключові дисциплінарні результати навчання.

Кількість конкретизованих завдань повинна відповідати відведеному часу на виконання. Кількість варіантів контрольної роботи має забезпечити індивідуалізацію завдання.

Значення оцінки за виконання контрольної роботи визначається середньою оцінкою складових (конкретизованих завдань) і є остаточним.

Інтегральне значення оцінки виконання контрольної роботи може визначатися з урахуванням вагових коефіцієнтів, що встановлюється кафедрою для кожного дескриптора НРК.

6.3 Критерії

Реальні результати навчання студента ідентифікуються та вимірюються відносно очікуваних під час контрольних заходів за допомогою критеріїв, що описують дії студента для демонстрації досягнення результатів навчання.

Для оцінювання виконання контрольних завдань під час поточного контролю лекційних і практичних занять в якості критерія використовується коефіцієнт засвоєння, що автоматично адаптує показник оцінки до рейтингової шкали:

$$O_i = 100 a/m,$$

де a – число правильних відповідей або виконаних суттєвих операцій відповідно до еталону рішення; m – загальна кількість запитань або суттєвих операцій еталону.

Індивідуальні завдання та комплексні контрольні роботи оцінюються експертно за допомогою критеріїв, що характеризують співвідношення вимог до рівня компетентностей і показників оцінки за рейтинговою шкалою.

Зміст критеріїв спирається на компетентнісні характеристики, визначені НРК для магістерського рівня вищої освіти (подано нижче).

**Загальні критерії досягнення результатів навчання
для 7-го кваліфікаційного рівня за НРК**

Дескриптори НРК	Вимоги до знань, умінь, комунікації, автономності та відповідальності	Показник оцінки
Знання		
<ul style="list-style-type: none"> ◆ спеціалізовані концептуальні знання, набуті у процесі навчання та/або професійної діяльності на рівні новітніх досягнень, які є основою для оригінального мислення та інноваційної діяльності, зокрема в контексті дослідницької роботи; ◆ критичне осмислення проблем у навчанні та /або професійній діяльності та на межі предметних галузей 	Відповідь відмінна – правильна, обґрунтована, осмислена. Характеризує наявність: - спеціалізованих концептуальних знань на рівні новітніх досягнень; - критичне осмислення проблем у навчанні та/або професійній діяльності та на межі предметних галузей	95-100
	Відповідь містить негрубі помилки або описки	90-94
	Відповідь правильна, але має певні неточності	85-89
	Відповідь правильна, але має певні неточності й недостатньо обґрунтована	80-84
	Відповідь правильна, але має певні неточності, недостатньо обґрунтована та осмислена	74-79
	Відповідь фрагментарна	70-73
	Відповідь демонструє нечіткі уявлення студента про об'єкт вивчення	65-69
	Рівень знань мінімально задовільний	60-64
	Рівень знань незадовільний	<60
Уміння		
<ul style="list-style-type: none"> ◆ розв'язання складних задач і проблем, що потребує оновлення та інтеграції знань, часто в умовах неповної/недостатньої інформації та суперечливих вимог; ◆ провадження дослідницької та/або інноваційної діяльності 	Відповідь характеризує уміння: - виявляти проблеми; - формулювати гіпотези; - розв'язувати проблеми; - оновлювати знання; - інтегрувати знання; - провадити інноваційну діяльність; - провадити наукову діяльність	95-100
	Відповідь характеризує уміння застосовувати знання в практичній діяльності з негрубими помилками	90-94
	Відповідь характеризує уміння застосовувати знання в практичній діяльності, але має певні неточності при реалізації однієї вимоги	85-89
	Відповідь характеризує уміння застосовувати знання в практичній діяльності, але має певні неточності при реалізації двох вимог	80-84
	Відповідь характеризує уміння застосовувати знання в практичній діяльності, але має певні неточності при реалізації трьох вимог	74-79

Дескриптори НРК	Вимоги до знань, умінь, комунікації, автономності та відповідальності	Показник оцінки
	Відповідь характеризує уміння застосовувати знання в практичній діяльності, але має певні неточності при реалізації чотирьох вимог	70-73
	Відповідь характеризує уміння застосовувати знання в практичній діяльності при виконанні завдань за зразком	65-69
	Відповідь характеризує уміння застосовувати знання при виконанні завдань за зразком, але з неточностями	60-64
	Рівень умінь незадовільний	<60
Комунікація		
<p>♦ зрозуміле і недвозначне донесення власних висновків, а також знань та пояснень, що їх обґрунтовують, до фахівців і нефахівців, зокрема до осіб, які навчаються;</p> <p>♦ використання іноземних мов у професійній діяльності</p>	<p>Зрозумілість відповіді (доповіді). Мова:</p> <ul style="list-style-type: none"> - правильна; - чиста; - ясна; - точна; - логічна; - виразна; - лаконічна. <p>Комунікаційна стратегія:</p> <ul style="list-style-type: none"> - послідовний і несуперечливий розвиток думки; - наявність логічних власних суджень; - доречна аргументації та її відповідність відстоюваним положенням; - правильна структура відповіді (доповіді); - правильність відповідей на запитання; - доречна техніка відповідей на запитання; - здатність робити висновки та формулювати пропозиції; - використання іноземних мов у професійній діяльності 	95-100
	Достатня зрозумілість відповіді (доповіді) та доречна комунікаційна стратегія з незначними хибами	90-94
	Добра зрозумілість відповіді (доповіді) та доречна комунікаційна стратегія (сумарно не реалізовано три вимоги)	85-89
	Добра зрозумілість відповіді (доповіді) та доречна комунікаційна стратегія (сумарно не реалізовано чотири вимоги)	80-84
	Добра зрозумілість відповіді (доповіді) та доречна комунікаційна стратегія (сумарно не реалізовано п'ять вимог)	74-79
	Задовільна зрозумілість відповіді (доповіді) та доречна комунікаційна стратегія (сумарно не реалізовано сім вимог)	70-73
	Задовільна зрозумілість відповіді (доповіді) та комунікаційна стратегія з хибами (сумарно не реалізовано дев'ять вимог)	65-69
	Задовільна зрозумілість відповіді (доповіді) та комунікаційна стратегія з хибами (сумарно не реалізовано 10 вимог)	60-64

Дескриптори НРК	Вимоги до знань, умінь, комунікації, автономності та відповідальності	Показник оцінки
	Рівень комунікації незадовільний	<60
<i>Автономність та відповідальність</i>		
<ul style="list-style-type: none"> ♦ відповідальність за розвиток професійного знання і практик, оцінку стратегічного розвитку команди; ♦ здатність до подальшого навчання, яке значною мірою є автономним та самостійним 	Відмінне володіння компетенціями: <ul style="list-style-type: none"> - використання принципів та методів організації діяльності команди; - ефективний розподіл повноважень в структурі команди; - підтримка врівноважених стосунків з членами команди (відповідальність за взаємовідносини); - стресовитривалість; - саморегуляція; - трудова активність в екстремальних ситуаціях; - високий рівень особистого ставлення до справи; - володіння всіма видами навчальної діяльності; - належний рівень фундаментальних знань; - належний рівень сформованості загальнонавчальних умінь і навичок 	95-100
	Упевнене володіння компетенціями автономності та відповідальності з незначними хибами	90-94
	Добре володіння компетенціями автономності та відповідальності (не реалізовано дві вимоги)	85-89
	Добре володіння компетенціями автономності та відповідальності (не реалізовано три вимоги)	80-84
	Добре володіння компетенціями автономності та відповідальності (не реалізовано чотири вимоги)	74-79
	Задовільне володіння компетенціями автономності та відповідальності (не реалізовано п'ять вимог)	70-73
	Задовільне володіння компетенціями автономності та відповідальності (не реалізовано шість вимог)	65-69
	Задовільне володіння компетенціями автономності та відповідальності (рівень фрагментарний)	60-64
	Рівень автономності та відповідальності незадовільний	<60

7 ІНСТРУМЕНТИ, ОБЛАДНАННЯ ТА ПРОГРАМНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Технічні засоби навчання.

Дистанційна платформа Moodle.

8 РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

1. Конституція України / <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>

2. Сервер Верховної Ради України / www.rada.gov.ua

3. Офіційний сайт Верховної ради України / <http://zakon3.rada.gov.ua>.

4. Президент України. Офіційний веб-портал / www.president.gov.ua

5. Урядовий портал / www.knu.gov.ua

6. Кабінет Міністрів України (всі міністерства і відомства) / www.kmu.gov.ua

7. Кримінальний кодекс України від 5 квітня 2001 року // [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>

8. Кримінально-процесуальний кодекс: Закон України від 12 квітня 2012 року// [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>

9. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод: ратифікована Верховною Радою України від 17 липня 1997 р. URL: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/995_004.

10. Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини: Закон України від 23 лютого 2006 р. № 3477-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2006. – № 30. – Ст. 260.

11. Про ратифікацію Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року, Першого протоколу та протоколів № 2, 4, 7 та 11 до Конвенції : закон України від 17 липня 1997 року // Офіційний вісник України. – 1997. – № 29. – С. 11.

12. Ільченко І. М. Імплементация конвенції про захист прав людини і основоположних свобод та прецедентного права Європейського суду з прав людини: міжнародно-правовий аналіз практики держав / І. М. Ільченко // Науковий вісник Дипломатичної академії України. – К., 2009. – Вип. 15. – С. 311-318.

13. Комаров В. В. Європейська конвенція про захист прав людини та основоположних свобод і практика судочинства / В. В. Комаров // Проблеми теорії та практики цивільного судочинства / за заг. ред. В. В. Комарова. – Х.: Харків юридичний, 2008. – С. 13-38.

14. Кононенко В. П. Рішення Європейського суду з прав людини як прецедент тлумачення Конвенції про захист прав людини та основних свобод / В. П. Кононенко // Право України. – 2008. – №3. – С. 131-134.

15. Судові справи, які змінюють Україну / авт. кол.: А. Бущенко [та ін.]. Українська Гельсінська спілка з прав людини, Центр інформації про права людини. – К., 2014. – 36 с.

16. Соловійов О. В. До питання про національно-юридичний статус практики Європейського суду з прав людини / О. В. Соловійов // Часопис Академії адвокатури України. – 2010. – №6. – С. 1-9.

17. Супрун Д. М. Організаційно-правові засади та юрисдикційні основи діяльності Європейського суду з прав людини: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.11 / Д. М. Супрун. – К., 2002. – С. 23.

18. Фулей Т.І. Застосування практики Європейського суду з прав людини при здійсненні правосуддя: Науково-методичний посібник для суддів. – 2-ге вид. випр., допов. – К., 2015. – 208 с.

Рішення ЄСПЛ

1. А. та інші проти Сполученого Королівства (A. and others v. the United Kingdom), [ВП] 19 лютого 2009 р
2. A. Menarini Diagnostics S.R.L. проти Італії (A. Menarini Diagnostics S.R.L. v. Italy), 27 вересня 2011 р .
3. Адамкевич проти Польщі (Adamkiewicz v. Poland), 2 березня 2010 р
4. Адольф проти Австрії (Adolf v. Austria), 26 березня 1982 р.

5. Агосі проти Сполученого Королівства (*Agosi v. the United Kingdom*), 24 жовтня 1986 р.
6. *Agurdino S.R.L. проти Молдови (Agurdino S.R.L. v. the Republic of Moldova)*, 29 жовтня 2013 р.
7. Ахтінен проти Фінляндії (*Ahtinen v. Finland*), 23 вересня 2008 р.
8. Айгнер проти Австрії (*Aigner v. Austria*), 10 травня 2012 р.
9. Ейрі проти Ірландії (*Airey v. Ireland*), 9 жовтня 1979 р.
10. Аль-Адсані проти Сполученого Королівства (*Al-Adsani v. the United Kingdom*), 21 листопада 2001 р.
11. Алберт і Ле Компт проти Бельгії (*Albert and Le Compte v. Belgium*), 10 лютого 1983 р.
12. Албу та інші проти Румунії (*Albu and others v. Romania*), 10 травня 2012 р.
13. Александр Зайченко проти Росії (*Aleksandr Zaichenko v. Russia*), 18 лютого 2010 р.
14. Аленка Печнік проти Словенії (*Alenka Pečnik v. Slovenia*), 27 вересня 2012 р.
15. Аль-Хаваджа та Техері проти Сполученого Королівства (*Al-Khawaja and Tahery v. the United Kingdom*), [ВП] 15 грудня 2011 р.
16. Аллан Якобсон проти Швеції (№2) (*Allan Jacobsson v. Sweden (No. 2)*), 19 лютого 1998 р.
17. Аллан проти Сполученого Королівства (*Allan v. the United Kingdom*), 18.17 липня 2003 р.
19. Аллен проти Сполученого Королівства (*Allen v. the United Kingdom*), ріш., 10 вересня 2002 р.
20. Аллене де Рібемон проти Франції (*Allenet de Ribemont v. France*), 10 лютого 1995 р.
21. Антіка та суспільство «R» проти Румунії (*Antică and “R” company v. Romania*), 2 березня 2010 р.
22. Антуан проти Сполученого Королівства (*Antoine v. the United Kingdom*), ріш., 13 травня 2003 р.
23. Арма проти Франції (*Arma v. France*), 8 березня 2007 р. Арнолін проти Франції (*Arnolin v. France*), 9 січня 2007 р.
24. Арріго та Велла проти Мальти (*Arrigo and Vella v. Malta*), ріш., 10 травня 2005 р.
25. Артіко проти Італії (*Artico v. Italy*), 13 травня 1980 р.
26. Ашендон і Джонс проти Сполученого Королівства (*Ashendon and Jones v. the United Kingdom*), ріш., 13 вересня 2011 р.
27. Ашингдейн проти Сполученого Королівства (*Ashingdane v. the United Kingdom*), 28 травня 1985 р.
28. Ашот Арутунян проти Вірменії (*Ashot Harutyunyan v. Armenia*), 15 червня 2010 р.
29. Ассанідзе проти Грузії (*Assanidze v. Georgia*), 8 квітня 2004 р.

- 30.Атанасова проти Болгарії (Atanasova v. Bulgaria), 2 жовтня 2008 р.
- 31.Аксен проти Німеччини (Axen v. Germany), 8 грудня 1983 р.
- 32.і Р проти Сполученого Королівства (B. and P. v. the United Kingdom), 24 квітня 2001 р.
- 33.В. проти Австрії (B. v. Austria), 28 березня 1990 р.
- 34.Баггетта проти Італії (Baggetta v. Italy), 25 червня 1987 р.
- 35.Бенковська проти Польщі (Bąkowska v. Poland), 12 січня 2010 р.
- 36.Бальсіте-Лідейкенене проти Литви (Balsytė-Lideikienė v. Lithuania), 4 листопада 2008 р.
- 37.Балтіньш проти Латвії (Baltiņš v. Latvia), 8 січня 2013 р.
- 38.Баннікова проти Росії (Bannikova v. Russia), 4 листопада 2010 р.
- 39.Бараона проти Португалії (Baraona v. Portugal), 8 липня 1987 р.
- 40.Барбера, Мессеге та Хабардо проти Іспанії (Barbera, Messegue and Jabardo v. Spain), 6 грудня 1988 р.
- 41.Барсом і Варлі проти Швеції (Barsom and Varli v. Sweden), ріш., 4 січня 2008 р.
- 42.Бацаніна проти Росії (Batsanina v. Russia), 26 травня 2009 р.
- 43.Батурлова проти Росії (Baturlova v. Russia), 19 квітня 2011 р.
- 44.Беклз проти Сполученого Королівства (Beckles v. the United Kingdom), 8 жовтня 2002 р.
- 45.Беггс проти Сполученого Королівства (Beggs v. the United Kingdom), 6 листопада 2012 р.
- 46.Беян проти Румунії (Beian v. Romania (No. 1), 6 грудня 2007 р.
- 47.Белілоос проти Швейцарії (Belilos v. Switzerland), 29 квітня 1988 р. 50
- 48.Белліцці проти Мальти (Bellizzi v. Malta), 21 червня 2011 р.
- 49.Бентем проти Нідерландів (Bentham v. the Netherlands), 20 жовтня 1985 р.
- 50.Берлінські проти Польщі (Berlinski v. Poland), 20 червня 2002 р.
- 51.Бернар проти Франції (Bernard v. France), 23 квітня 1998 р.
- 52.Бертуцці проти Франції (Bertuzzi v. France), 13 лютого 2003 р.
- 53.Безимьянная проти Росії (Bezumuannaya v. Russia), 22 грудня 2009 р.
- 54.Бірутис та інші проти Литви (Birutis and others v. Lithuania), 28 березня 2002 р.
- 55.Боцелларі та Ріцца проти Італії (Bocellari and Rizza v. Italy), 13 листопада 2007 р.
- 56.Беніш проти Австрії (Boenisch v. Austria), 6 травня 1985 р.
- 57.Богуміл проти Португалії (Bogumil v. Portugal), 7 жовтня 2008 р.
- 58.Бьомер проти Німеччини (Bohmer v. Germany), 3 жовтня 2002 р.
- 59.Бонці проти Швейцарії (Bonzi v. Switzerland), ріш. 12 липня 1978 р.
- 60.Борг проти Мальти (Borg v. Malta), 12 січня 2016 р.
- 61.Боргерс проти Бельгії (Borgers v. Belgium), 30 жовтня 1991 р. 66
- 62.Восфорус Нова Үолларі Туризм ве Тікарет Аноним Ҷиркети проти Ірландії (Bosphorus Nava Yolları Turizm ve Ticaret Anonim Şirketi v. Ireland), [ВІІ] 30 червня 2005 р.
- 63.Ботме і Аламї проти Сполученого Королівства (Botmeh and Alami v. the United Kingdom), 7 червня 2007 р.

- 64.Булуа проти Люксембургу (Boulois v. Luxembourg), 14 грудня 2010 р.
- 65.Браччі проти Італії (Bracci v. Italy), 13 жовтня 2005 р.
- 66.Брандштеттер проти Австрії (Brandstetter v. Austria), 28 серпня 1991 р.
Бреннан проти Сполученого Королівства (Brennan v. the United Kingdom),
16 жовтня 2002 р.
- 67.Брікмон проти Бельгії (Bricmont v. Belgium), 7 липня 1989 р.
- 68.Брозічек проти Італії (Brozicek v. Italy), 19 грудня 1989 р. 122, 123, 145, 146
- 69.Брумареску проти Румунії (Brumărescu v. Romania), 28 жовтня 1999 р.
- 70.Бруско проти Франції (Brusco v. France), 14 жовтня 2010 р. 95
- 71.Бухгольц проти Німеччини (Buchholz v. Germany), 6 травня 1981 р.
- 72.Бурдов проти Росії (Burdov v. Russia (No. 2)), 7 травня 2002 р.
- 73.Буткявічюс проти Литви (Butkevičius v. Lithuania), ріш., 28 листопада 2000
р., рішення від 26 березня 2002 р.,
- 74.С.В. проти Австрії (С.В. v. Austria), 4 квітня 2013 р.
- 75.С.І.І. та Коффераті проти Італії (С.Г.І.І. and Cofferati v. Italy), 24 лютого
2009 р.
- 76.Джакір проти Туреччини (Cakir v. Turkey), 4 червня 2013 р.
- 77.Кемпбелл і Фелл проти Сполученого Королівства (Campbell and Fell v. the
United Kingdom), 28 червня 1984 р.
- 78.Капуано проти Італії (Caruano v. Italy), 25 червня 1987 р.
- 79.Караян проти Румунії (Caraian v. Romania), 23 червня 2015 р.
- 80.Черепков проти Росії (Cherepkov v. Russia), 25 січня 2000 р.
- 81.Шесне проти Франції (Chesne v. France), 22 квітня 2010 р.
- 82.Шевроль проти Франції (Chevrol v. France), 13 лютого 2003 р.
- 83.Хмура проти Польщі (Chmura v. Poland), 3 квітня 2012 р.
- 84.Кларк проти Сполученого Королівства (Clarke v. the United Kingdom),
ріш., 25 серпня 2005 р.
85. Collectif national d'information et d'opposition a l'usine Melox – Collectif stop
86. Melox et Мох проти Франції (Collectif national d'information et d'opposition
a l'usine Melox – Collectif stop Melox et Мох v. France), 12 червня 2007 р.
Колоцца проти Італії (Colozza v. Italy), 12 лютого 1995 р.
87. Комінгерсол С.А. проти Португалії (Comingersoll S.A. v. Portugal), [ВП]
бквітня 2000 р.
88. Купер проти Сполученого Королівства (Cooper v. the United Kingdom), 16
лютого 2003 р
89. Коркюфф проти Франції (Corcuff v. France), 4 жовтня 2007 р.
90. Кордова проти Італії (Cordova v. Italy), 30 січня 2003 р.
91. Корнеліс проти Нідерландів (Cornelis v. the Netherlands), ріш., 25
травня 2004 р.
92. Коттін проти Бельгії (Cottin v. Belgium), 2 червня 2005 р.
93. Кудак проти Литви (Cudak v. Lithuania), [ВП] 23 березня 2010 р.
94. Кускані проти Сполученого Королівства (Cuscani v. the United Kingdom),
24 вересня 2002 р
95. Чекалла проти Португалії (Czekalla v. Portugal), 10 жовтня 2002 р.
96. D.T. проти Нідерландів (D.T. v. the Netherlands), ріш., 2 квітня 2013 р.

97. Дачар проти Франції (Dachar v. France), 10 жовтня 2000 р.
98. Даллос проти Угорщини (Dallos v. Hungary), 1 березня 2001 р.
99. Дасса Фаундейшн проти Ліхтенштейну (v. Liechtenstein), 10 липня 2007 р.
100. Даттель (№2) проти Люксембургу (Dattel (No. 2) v. Luxembourg), 30 липня 2009 р.
101. Дауд проти Португалії (Daud v. Portugal), 21 квітня 1998 р.
102. Давран проти Туреччини (Davran v. Turkey), 3 листопада 2009 р.
103. Дайанан проти Туреччини (Dayanan v. Turkey), 13 жовтня 2009 р.
104. Де Клерк проти Бельгії (De Clerk v. Belgium), 25 вересня 2007 р.